

KH 12.12.2022 § 274
KV 19.12.2022 § 73

INKOON KUNNAN YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMA

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Yhdenvertaisuuteen ja syrjintään kuuluvat käsitteet.....	4
3. Suunnitelman laadintaprosessi.....	4
4. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa erityisesti huomioitavat asiat.....	5
5. Yhdenvertaisuuskysely, lausunnot ja jatkotoimenpiteet	6
6. Yhdenvertainen kohtelu palvelutuotannossa ja hallinnossa.....	8
6.1 Varhaiskasvatus ja opetus.....	8
6.2 Hyvinvointi.....	10
6.3 Sosiaali- ja terveydenhuolto.....	10
6.4 Esteettömyys ja kunnan palvelut.....	10
6.5 Kunnan yleiset alueet ja kadut.....	11
6.6 Kunnan kiinteistöt.....	12
6.7 Liikkumisen palvelut.....	13
6.8 Viestintä.....	13
7. Seuranta ja arviointi.....	14

1. Johdanto

Inkoon kunnan strategian keskeisistä arvoista on yhdenvertaisuus:

”Inkoossa tasa-arvo toteutuu jokapäiväisessä toiminnassamme ja jokaista kohdellaan Inkoossa tasapuolisesti taustasta riippumatta.”

Tämän yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on, että kunnan työntekijät saavat työvälitteet asiakkaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Suunnitelma toimii toimintasuunnitelmana yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi eri näkökulmista katsottuna.

Yhdenvertaisen kohtelun tulee näkyä kaikessa kunnan toiminnassa.

Tavoitteen toteutumisen kannalta keskeisiä kehittämisalueita ovat:

1. Syrjinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen
2. Toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi ja yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen
3. Osallisuuden lisääminen

Yhdenvertaisuuslaki, perustuslaki, rikoslaki, hallintolaki, laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta sekä työlainsäädäntö käsittelevät yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjinnän kieltä eri elämänaluilla. Kuntalaissa painotetaan kunnan asukkaiden itsehallintoa, hyvinvointia sekä osallistumis- ja vaikuttamis-mahdollisuuksia.

Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Kunnan tulee edistää yhdenvertaisuutta yhdenvertaisuussuunnittelun avulla viranomaisena, työnantajana ja koulutuksen järjestäjänä. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta kieltää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän sekä velvoittaa edistämään sukupuolten tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tasa-arvolaki koskee kuntia viranomaisina, koulutuksen järjestäjinä ja työnantajina.

Koulutuksen järjestäjän ja sen ylläpitämien oppilaitosten on arvioitava yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimiin. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Työnantajan on arvioitava yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista työpaikalla. Työpaikan tarpeet huomioon ottaen työnantajan on kehitettävä työoloja sekä yhdenvertaisuutta edistäviä toimintatapoja, joita noudatetaan henkilöstöä valittaessa ja henkilöstöä koskevissa ratkaisuissa. Yhdenvertaisuuden edistäminen kuuluu kaikille työnantajille, mutta yli 30 henkilöä työllistävillä on velvoite laatia siitä erityinen suunnitelma. Inkoon kunnassa on laadittu erillinen työsuojelun toimintaohjelma ja tasa-arvosuunnitelma (KH 9.5.2022 § 88) sekä ohjeet epäasiallista kohtelu ja häirintää ajatellen (KH 12.9.2022 § 185). Näin ollen tämä

yhdenvertaisuussuunnitelma koskee kunnan asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua kunnan toiminnassa.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tulee siis käsitteinä erottaa toisistaan, ja vastaavasti molempien näkökulmien edistämiseksi on olemassa oma lainsäädäntönsä. Tasa-arvolain tarkoitus on sukupuolten tasa-arvon parantaminen, sukupuoleen perustuvan syrjinnän estäminen ja naisten aseman parantaminen erityisesti työelämässä. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertainen kohtelu ja estää syrjintä kaikenlaisilla perusteilla.

2. Yhdenvertaisuuteen ja syrjintään kuuluvat käsitteet

Etninen syrjintä on ihmisten eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että he kuuluvat tiettyyn etniseen tai kansalliseen ryhmään. Etnistä syrjintää voi olla myös erilaiseen asemaan asettaminen henkilön uskonnon tai kansalaisuuden perusteella.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että samanlaisessa tapauksessa ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin. Tasapuolinen kohtelu on tärkeä hallinnon oikeusperiaate. Perustuslaki kieltää ihmisten asettamisen erilaiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Hallintolain 6 § mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Tosiasiallinen yhdenvertaisuuden toteuttaminen edellyttää yhteiskunnassa esiintyvän syrjintään perustuvan eriarvoisuuden aktiivista poistamista. Samanlainen kohtelu ei aina takaa yhdenvertaisuuden toteutumista, sillä ihmisten lähtökohdat ja mahdollisuudet ovat erilaiset. Yhdenvertaisuuden aktiivinen edistäminen voi merkitä poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta, jotta heikommassa asemassa olevien ryhmien tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää myös välilliseen syrjintään puuttumista.

Välillinen syrjintä on usein tahatonta ja perustuu esimerkiksi siihen, ettei näennäisesti puolueettoman säännöksen tai käytännön vaikutuksia erilaisiin ihmisiin tunnisteta.

Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän (esim. vanhukset, lapset, etniset vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia erityistoimenpiteitä, jotka tähtäävät tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen eivätkä asteeltaan muodostu toisia syrjiviksi.

Syrjintä voi myös kumuloitua siten, että sama henkilö tulee syrjityksi usean eri syyn vuoksi. Tällöin puhutaan **intersektionaalisesta eli moniperusteisesta syrjinnästä**.

3. Suunnitelman laadintaprosessi

Yhdenvertaisuussuunnitelman laadintaa Inkoon kunnassa ovat koordinoineet hallintojohtaja ja sivistystoimenjohtaja. Kaikki toimialat ovat omalta osaltaan vaikuttaneet yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen siten, että yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu saataisiin toteutettua kaikessa kunnan toiminnassa. Kunnan perusopetuksessa on ollut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma jo joitakin vuosia. Varhaiskasvatukseen suunnitelma laaditaan vuoden 2023 aikana. Koska

perusturvan toimiala siirtyy hyvinvointialueelle, ei tässä dokumentissa erikseen käsitellä perusturvan palveluiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämistä.

Henkilöstö oli mukana suunnitelman perustaa rakennettaessa. Niin ikään kuntalaisille järjestettiin kysely. Vaikuttamistoimielimet olivat avainasemassa keskeisiä muutostarpeita arvioitaessa.

4. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa erityisesti huomioitavat asiat

Yhdenvertaisuussuunnitelmassa huomioitavia asioita ovat ikä, etninen alkuperä, kansalaisuus, kieli, kulttuuri, sukupuolen moninaisuus ja seksuaalinen suuntautuminen, vammaisuus, terveydentila, uskonto ja vakaumus sekä työllisyys ja taloudellinen asema.

Ikä

Ikäsyryntä voi kohdistua kehen tahansa, mutta alttiimpia sille ovat nuoret ja vanhuksat. Lapset voivat kärsiä monin tavoin syrjinnästä, väärinkäytöksistä ja kiusaamisesta, mutta he eivät ole tietoisia oikeuksistaan tai kykene etsimään asiantuntevaa apua tilanteeseen. Yhteiskunnan muutosten tapahtuessa keski-ikäisten ehdoilla lasten, nuorten ja iäkkäiden ihmisten saamat palvelut voivat kaventua.

Etninen alkuperä, kansallisuus, kieli ja kulttuuri

Etnisen alkuperänsä perusteella syrjinnän vaarassa ovat etniset vähemmistöt, kuten romanit, maahanmuuttajat ja saamelaiset. Etninen identiteetti on erityinen kulttuuriseen taustaan liittyvä tapa olla suhteessa itseen, toiseen ja ympäristöön. Etnisellä ryhmällä taas tarkoitetaan ryhmää, jolla on yhteinen alkuperä, kulttuuri ja ryhmäidentiteetti.

Sukupuolen moninaisuus ja seksuaalinen suuntautuminen

Sukupuolella voidaan viitata juridiseen sukupuoleen, sukupuolen ruumiillisiin ulottuvuuksiin, sukupuolelle annettuihin sosiaalisiin merkityksiin ja sukupuolinormeihin tai sukupuoli-identiteettiin. Ihminen voi olla mies, nainen, molempia, jotain muuta tai sukupuoleton. Sukupuolen moninaisuus erotetaan seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta. Seksuaalinen suuntautuminen kuvaa sitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu tai tuntee emotionaalista tai eroottista vetovoimaa. Sukupuolen moninaisuuden huomioon ottaminen on tärkeää kaikessa ihmisiin vaikuttavassa ja ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Erityisen tärkeää moninaisuuden huomioiminen on lasten ja nuorten parissa. Lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus kiinnostua, kehittyä, valita ja toimia sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista syistä riippumatta. Ammattilaisten tulee rakentaa ja vaalia sukupuolen moninaisuutta kunnioittavaa ilmapiiriä.

Perheiden moninaisuus

Perheiden moninaisuuteen kuuluvat esimerkiksi uusperheet, monikkoperheet, sateenkaariperheet, adoptioperheet, sijaisperheet, eri kulttuuritaustoista tulevat perheet, vammaisten lasten tai vanhempien perheet, yksinhuoltajien perheet, ydinperhettä laajemmat perhekokonaisuudet sekä usean kulttuurin perheet.

Lapsen tulee olla keskiössä lasten ja perheiden palveluita ja tukijärjestelmiä rakennettaessa, ja perhe lapsen ympärillä on pidettävä mielessä. Perheiden

moninaisuuden huomioon ottaminen ei saa olla mikään poikkeus, vaan pohja, jolta palveluita, tukia ja järjestelmiä tarkastellaan ja jonka päälle ne rakennetaan.

Vammaisuus

YK:n vammaissopimuksen määrittelyn mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, jonka vuorovaikutus erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisuuden huomioiminen tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumiseksi on tärkeää, sillä esimerkiksi palveluiden saavutettavuuden kannalta vammaisen henkilö voi joutua syrjityksi. Erityisesti moniperusteinen syrjintä on uhka vammaisille.

Terveydentila

Terveydentilan lyhytaikainen heikkeneminen tai pitkäaikainen sairaus voivat asettaa henkilön epätasa-arvoiseen asemaan. Sairastuneelta henkilöltä saatetaan odottaa kohtuuton määrä selvityksiä ja raportointia ennen kuin palvelut ja tukitoimet järjestyvät. Nykyään kiinnitetään huomiota myös sairastuneiden henkilöiden läheisten tukemiseen. On tärkeä huolehtia, että läheisten apu sairaanhoidossa ei aiheuta syrjintää heille itselleen.

Uskonto ja vakaumus

Uskonto tai vakaumus on useille henkilökohtainen asia, josta ei välttämättä haluta julkisesti puhua, se voi olla tärkeä arvojen perusta tai elämäntapojen määrittelijä. Uskontojen, vakaumusten ja mielipiteiden merkitys korostuu erityisesti työyhteisöissä, kouluissa ja laitoksissa, joissa ihmisten välinen vuorovaikutus on tiivistä ja pitkäaikaista.

Työllisyys ja taloudellinen asema

Työttömyys ja siitä johtuva taloudellinen epävakaus voivat aiheuttaa syrjintää. Pienellä toimeentulolla elävillä henkilöillä voi olla esteitä esimerkiksi liikkumiseen ja terveyspalveluihin liittyen. Työttömyys ja taloudellinen epävakaus voi estää osallistumisen yhteisöllisiin tapahtumiin.

5. Yhdenvertaisuuskysely, lausunnot ja jatkotoimenpiteet

Verkossa 21.9.2022-10.10.2022 toteutettuun kyselyyn saatiin yhteensä 42 vastausta, joten vastausten perusteella ei voida yleistää asukkaiden käsitystä yhdenvertaisuuden tilasta kunnassa.

Vastanneista noin puolet ei ollut kokenut minkäänlaista syrjintää kunnan toiminnoissa. Syrjintää kokeiden osalta esille nousivat kieli- ja ikäperusteinen syrjintä. Vastanneista vähän yli puolet ei ollut kokenut epäasiallista kohtelua kunnan palveluissa. Epäasiallisen kohtelun osalta hajonta oli suurta, eikä vastausten perusteella käy ilmi, missä palveluissa epäasiallinen kohtelu olisi yleistä. Vastanneista yhdeksän ilmoitti, että kunnan työntekijä oli kohdellut heitä epäasiallisesti. Kaksitoista vastaajaa ilmoitti epäasiallisen kohtelun tapahtuneen alentuvana tai loukkaavana käyttäytymisenä.

Kyselyssä esille nousseet kehityskohteet tärkeysjärjestyksessä ovat seuraavat (osittain tai täysin samaa mieltä)

- Pääsy kunnan peruspalveluihin ja palvelujen laatu
- Mielenterveyspalvelujen saatavuus (Hyvinvointialueen vastuulla ja yhteistyössä kunnan kanssa)
- Kunnan elinvoiman ja vetovoiman edistämiseen
- Esteettömyys (rakennettu ympäristö, palvelujen saavutettavuus, tiedon saavutettavuus, osallisuus)
- Eriarvoistumisen ehkäiseminen (kuten terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen)
- Eri väestöryhmien yhdenvertaiset mahdollisuudet elää, asua ja toimia Inkoossa
- Digitaalisen syrjäytymisen ehkäisy
- Aktiivinen yhteistyö ja yhdenvertainen kumppanuus järjestöjen ja asukkaiden kanssa
- Eri väestöryhmien yhteiset tapaamispaikat ja tapahtumat

Vaikka kuntalaiskyselyssä saatuja vastauksia oli vähän, Inkoon kunta haluaa tässä yhdenvertaisuussuunnitelmassa nostaa erityisesti esille ikään ja kieleen liittyvän syrjinnän. Lähivuosien kehittämiskohteiksi nostetaan

- ***Pääsy kunnan peruspalveluihin ja palvelujen laatu***
- ***Mielenterveyspalvelujen saatavuus (Hyvinvointialueen vastuulla ja yhteistyössä kunnan kanssa)***
- ***Esteettömyys (rakennettu ympäristö, palvelujen saavutettavuus, tiedon saavutettavuus, osallisuus)***

Vaikuttamistoimielimistä nuorisofoorumi, vammaisneuvosto ja ikäihmisten neuvosto ovat omalta osaltaan antaneet lausunnot yhdenvertaisuussuunnitelmasta.

Vaikuttamistoimielinten lausunnoista kehityskohteiksi lähivuosille nostetaan:

- ***Positiivinen erityiskohtelu erityisesti digitaalisia palveluja ajatellen***
- ***Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa, varsinkin erityisryhmien palveluja ajatellen***
- ***Kieliryhmät ylittävä ja yhdistävä nuorisotoiminta***
- ***Henkilöstön koulutus***

Henkilöstön kanssa käydyn keskustelun perusteella kehityskohteiksi lähivuosille nostetaan:

- ***Etenkin vapaa-aikaan liittyviä palveluja ja niitä tarjoavia paikkoja tulisi suunnitella siten, että kaikilla kunnan asukkailla olisi yhdenvertainen mahdollisuus osallistua***
- ***Digitalisaation edetessä kunnassa tulisi olla parempi valmius avustaa etenkin iäkkäitä digitaalisten palvelujen käytössä***
- ***Viestinnän tulee olla selkokielistä, ja tulevaisuudessa tulisi myös muita kuin ruotsin- tai suomenkielisiä huomioida mahdollisuuksien mukaan***
- ***Puhetapaan kiinnitetään huomiota sekä työpaikalla että sen ulkopuolella.***
- ***Puhuttaessa isästä ja äidistä käytetään ilmaisua vanhemmat/huoltajat, koska kaikissa perheissä ei ole isää tai äitiä.***

6. Yhdenvertainen kohtelu palvelutuotannossa ja hallinnossa

Syrjintä ja epäasiallinen kohtelu ei ole koskaan sallittua. Kaikkia viranomaisia koskee hallintolain mukainen velvollisuus antaa neuvontaa ja ohjausta syrjintää kokeneille heidän asiansa eteenpäin viemiseksi.

Asiakas

1. Mikäli koet tullessi syrjityksi, ilmoita syrjivästi käyttäytyvälle henkilölle, ettet hyväksy tämän toimintaa. Kerro samalla hänelle, että koet hänen toimintansa syrjiväksi / epäasialliseksi ja kehota häntä lopettamaan syrjivä / epäasiallinen käyttäytyminen.

2. Mikäli henkilö jatkaa toimintaansa ja suullinen huomautus asiasta ei tehoa, ota yhteys kunnan henkilöstöpäällikköön.

3. Henkilöstöpäällikkö keskusteleesi esihenkilön kanssa.

4. Esihenkilön on selvitettävä ja ratkaistava, onko tilanne huonoa käyttäytymistä, häirintää tai epäasiallista kohtelua

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun puoleen voi kääntyä, jos on kokenut tai havainnut syrjintää iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulla ei ole toimivaltaa antaa oikeudellisesti sitovaa ratkaisua. Valtuutettu voi kuitenkin antaa yksittäistapauksessa perustellun kannanoton, jotta syrjintä loppuisi eikä sitä tapahtuisi uudestaan.

Lisätietoa on saatavissa useilla eri kielillä:

www.syrjinta.fi

6.1 Varhaiskasvatus ja opetus

Inkoossa sekä varhaiskasvatusta että opetusta järjestetään sekä ruotsiksi että suomeksi. Vaikka toimipaikka olisi yksikielinen kielten välistä yhteistyötä edistetään toiminnassa. Lisäksi muiden kuin ruotsia tai suomea äidinkielenään puhuvien oikeudet huomioidaan, ja heille tarjotaan tulkkipalveluita tarvittaessa.

Pääsy peruspalveluihin turvataan huolehtimalla ajantasaisesta tiedottamisesta kunnan kotisivuilla. Palveluihin hakeutuminen tapahtuu pääasiassa digitaalisesti. Palveluiden laatua seurataan säännöllisin huoltaja- ja oppilaskyselyin, joiden perusteella tehdään tarvittavia parannuksia toimintaan. Fyysinen ja pedagoginen ympäristö rakennetaan siten, että kaikki lapset ja oppilaat voivat kasvaa, kehittyä ja oppia omien edellytystensä ja tarpeidensa mukaisesti moniammatillisen yhteistyön avulla. Vuonna 2023 perustetaan varhaiskasvatuksen moniammatillinen työryhmä.

Opetuksen puolella työtä koordinoi oppilashuollon moniammatillinen ohjausryhmä. Fyysinen esteettömyys huomioidaan kaikissa toimipaikoissa. Moniammatillisissa työryhmissä on mukana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksen ja opetuksen toimintakulttuuri edistää lasten ja oppilaiden hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksen ja nuorisotyön arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansalliseen lainsäädäntöön ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Lapsen oikeuksien sopimus kattaa neljä yleisperiaatetta, jotka ovat: syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että kouluilla ja oppilaitoksilla pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota esimerkiksi käytettävään oppimateriaaliin, oppilaitoksen toimintakulttuuriin (juhlat, ruokailut, tilat), häirinnän ja koulukiusaamisen ehkäisemiseen, opetustilanteiden monipuolisiin menetelmiin, opintosuoritusten arvioimiseen sekä opettajien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-osaamiseen.

Opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Inkoon kunnan kouluissa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi keskeisiä kehittämisalueita ovat:

- 1) Syrjinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen
- 2) Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tukevan osallisuuden ja toiminnan lisääminen koulun arjessa.

Tasa-arvon edistäminen koulussa tarkoittaa sitä, että kaikkia oppilaita kohdellaan tasapuolisesti ja syrjimättömästi koulupäivän kaikissa tilanteissa. Koulussa laadittu tasa-arvosuunnitelma on työkalu, jonka avulla ennaltaehkäistään sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää ja tuetaan sukupuolten tasa-arvon edistämistä koulun arjessa. Opetus ja ohjaus ovat sukupuolitietoista toimintaa, jossa opetusmenetelmät ja -ympäristöt ovat mahdollisimman sukupuolineutraaleja. Stereotyyppisiä sukupuolirooleja ja niihin liittyviä vanhentuneita malleja vältetään. Arjessa tulee huomioida asiat ja tilanteet, jotka sisältävät epätasa-arvoisia tai sukupuolittavia elementtejä.

Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa koulussa kaikenlaiseen syrjintään puututaan, ja jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen koulupäivään. Oppilaita ja huoltajia pyydetään ilmoittamaan omalle opettajalle tai muulle koulun aikuiselle, jos on havainnut kiusaamista.

Erityisesti arvioinnissa opettajan tulee ottaa huomioon kaikkien oppilaiden tasapuolinen kohtelu.

6.2 Hyvinvointi

Hyvinvointi-toimintoihin kuuluvat kirjasto, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, liikunta- ja vapaa -aikatoimi sekä nuorisotoimi.

Hyvinvointitoiminnot ovat palveluita, joihin kuntalainen voi osallistua niin halutessaan. Toimintoja suunniteltaessa otetaan huomioon kunnan asukkaiden yhdenvertainen kohtelu. Toimintoja pyritään järjestämään asukkaiden toiveiden mukaan ja huomioiden eri kieli- ja ikäryhmät. Myös mahdollisuus eri-ikäisten kohtaamisiin otetaan huomioon. Palveluista tiedotetaan kunnan kotisivuilla molemmilla kielillä. Muut kielivähemmistöt huomioidaan mahdollisuuksien mukaan ja varmistetaan, että ollaan tietoisia esimerkiksi kulttuurieroista. Toimitilojen esteettömyydestä pidetään huolta. Esimerkiksi nuorisotila Unccan on varustettu pyörätuolirampilla, ja kalusteet ovat liikuteltavissa tarpeen tullen.

Hyvinvointi-toimen palvelut järjestetään niin, että mahdollisimman moni voi osallistua. Monet palvelut ovat täysin maksuttomia (kirjasto ja nuorisotoimi), ja kansalaisopiston kurssimaksut ovat kohtuullisia. Kulttuuritoimen tapahtumista osa on kaikille avoimia maksutta, osasta peritään pieni korvaus (esimerkiksi loBio). Lisäksi kunta tarjoaa lapsille, nuorille ja senioreille harrastus- ja liikuntaseteleitä, joita myönnetään hakemuksesta. Kunta haluaa mahdollistaa kaikkien osallisuuden sosioekonomisesta taustasta huolimatta. Osallistua voi uskonnollisesta, elämäkatsomuksellisesta tai poliittisesta vakaumuksesta riippumatta.

6.3 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Sosiaali- ja terveydenhuolto siirtyy hyvinvointialueen vastuulle, mutta jatkossa yhteistyö kunnan ja alueen välillä on rakennettava, jotta esimerkiksi erityisryhmien tarpeet tulevat täysimääräisesti huomioitua.

6.4 Esteettömyys ja kunnan palvelut

Esteettömyys käsitteenä tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen ihminen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Se tarkoittaa palvelujen saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä sekä myös mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon. Arkikielessä esteettömyydestä puhuttaessa tarkoitetaan usein fyysistä tilaa tai ympäristöä, joka on kaikille ihmisille sopiva, mutta käsite on laajempi. YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista esteettömyydestä todetaan näin (9 artikla):

Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämäalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Esteettömyyden vaatimus perustuu Suomessa perustuslain yhdenvertaisuutta ja terveellistä ympäristöä koskeviin säännöksiin sekä tarkemmin erityisesti maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki on keskeinen yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden toimintaa ohjaava laki. Laki koskee alueiden käyttöä ja rakentamista. Sen tavoitteena on luoda terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö, joka on sosiaalisesti toimiva, ja jossa eri väestöryhmien tarpeet on otettu huomioon.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksessa määritellään liikuntaesteettömän rakentamisen vaatimukset seuraavasti:

”Hallinto- ja palvelurakennuksen sekä muussa rakennuksessa olevan sellaisen liike- ja palvelutilan, johon tasa-arvon näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä sekä näiden rakennuspaikan tulee soveltua myös niiden henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai muutoin toimia on rajoittunut. Asuinrakennuksen ja asumiseen liittyvien tilojen tulee rakennuksen suunniteltu käyttäjämäärä ja kerrosluku sekä muut olosuhteet huomioon ottaen täyttää liikkumiseesteettömälle rakentamiselle asetetut vaatimukset. Työtiloja sisältävän rakennuksen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee työn luonne huomioon ottaen huolehtia siitä, että myös 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on tasa-arvon näkökulmasta riittävät mahdollisuudet työntekoon.”

Inkoossa keskeiset kunnan palvelupisteet (kirjasto, terveyskeskus, kunnantalo, nuorisotalo sekä jatkossa hyvinvointikeskus Gamla Kyrkfjärden, sekä kaksi peruskoulua) sijoittuvat melko tiiviisti kirkonkylän keskusta-alueelle ja ovat siten hyvin saavutettavissa. Keskustan keskeisistä väylistä vastaavat kunta mutta myös valtio, siten kunnalla ei ole täyttä monopolia keskusta-alueen kehittämisessä. Esteettömyys ja kulkuyhteyksien parantaminen huomioidaan suunnittelun perusteena ja parantamistoimia tehdään kaikkien muutostöiden yhteydessä. Kiireellisemmät havainnot ja puutteet korjataan tarvittaessa erillisin toimenpitein.

6.5 Kunnan yleiset alueet ja kadut

Kunnan yleisten alueiden ja katujen esteettömyys on laatutekijä, joka on suunnattu kaikille alueiden käyttäjille. Aiemmin mainittujen toimimiseesteellisten käyttäjäryhmien ohella yleisten alueiden käyttäjäkunnassa on myös esimerkiksi tavarankuljettajia.

Esteettömyyttä parannetaan hyvällä suunnittelulla. Esteettömän rakentamisen tueksi on olemassa runsaasti laadukasta suunnitteluohjemateriaalia (mm. SuRaKu-ohjeistus esteettömien alueiden suunnittelulle, rakentamiselle ja kunnossapidolle) sekä erilaisia kartoitusmenetelmiä. Yleisesti käytössä olevissa suunnitteluohjeissa painotetaan keskeisten jalankulkualueiden, julkisten palveluiden alueiden, julkisen liikenteen pysäkeille johtavien reittien sekä myös leikki- ja virkistyspaikkojen suunnittelussa esteettömyydelle tulee asettaa korkeammat tavoitteet.

Kunnan yleisten alueiden ja katujen hoidosta kunnossapitolaki (2luku 3§ 1 mom) toteaa seuraavaa:

Kadun kunnossapito käsittää ne toimenpiteet, joiden tarkoituksena on pitää katu liikenteen tarpeiden edellyttämässä tyydyttävässä kunnossa. Kunnossapidon tason määräytymisessä otetaan huomioon kadun liikenteellinen merkitys, liikenteen määrä, säätila ja sen ennakoitavissa olevat muutokset, vuorokaudenaika sekä eri liikennemuotojen, kuten moottoriajoneuvoliikenteen, jalankulun ja polkupyöräilyn,

tarpeet sekä terveellisyys, liikenneturvallisuus ja liikenteen esteettömyys.

Lisäksi 4. luvun §14a:ssa todetaan kunnalla olevan vastuu huolehtia myös esimerkiksi katutöiden aikaisista liikennejärjestelyistä:

Kunta voi antaa ilmoituksen johdosta työn suorittamisesta määräyksiä, jotka ovat tarpeen työstä mahdollisesti liikenteen sujuvuudelle, turvallisuudelle ja esteettömyydelle.

Inkoossa liikenneväylien ja yleisten alueiden hoidossa ja kehittämisessä on laatuvaatimena oltava esteetön liikkuminen kaikille ihmisille. Inkoon kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmalla edistetään kulkuväylien kehittämistä kaikille liikkujille soveltuviksi. Inkoon hoitaa alueita ja väyliä sopimusurakoitsijoiden kautta ja laatuvaatimukset määrää kunta. Inkoossa kunnossapidon valvontaa tehdään yhteistyössä kunnossapitourakoitsijan kanssa säännönmukaisesti mm. työmaakäyntien yhteydessä ja havaintoja käsitellään mm. jakamalla asukkailta tullutta palautetta. Suuri osa kunnan keskeisistä väylistä on valtion vastuulla, siten kuntalaisten edunvalvontaa voidaan tehdä yhteistyössä kunnossapitoviranomaisen kanssa.

Suomessa erityisesti talviolosuhteet aiheuttavat jo muutoinkin huomattavasti liikkuville aivan uusia haasteita liikkain tienpintoineen, kulkuväylille aurattuine lumikasoineen jne. Myös jalankulkijan havaittavuus voi heikentyä talviolosuhteissa. Valaistus ja väylien selkeys ja jatkuvuus on esteettömyyden kannalta konkreettisia ominaisuuksia.

6.6 Kunnan kiinteistöt

Esteettömyys tarkoittaa muun muassa helppoa pääsyä kunnan rakennuksiin sekä toimimista niissä, selkeitä ohjeita ja opasteita, hyviä valaistusratkaisuja, visuaalisesti selkeää ja helposti hahmotettavaa ympäristöä sekä hyvää kuunteluympäristöä.

Julkisten rakennusten esteettömyydestä koskevista vaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä.

Asetusta sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaan luvanvaraiseen uuden hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike-, varasto-, tuotanto- ja asuinrakennuksen rakentamiseen.

Julkisten rakentamisen suunnittelussa tueksi voidaan ottaa Esteettömän rakentamisen ohjeet (SuRaKu). Keskeisiä suunnittelukohteita ovat sisäänkäynnit, kulkuväylät ja esteet niillä, törmäysten estäminen, tasoerojen hallinta, WC- ja pesu- sekä saunatilat, sekä rakennuksen opasteet, materiaalit, värit ja valaistus sekä myös rakennuksen akustiikka.

Inkoon on ulkoistanut kiinteistöjensä kunnossapidon ja yhteistyössä sopimuskumppanin sekä käyttäjän kanssa ylläpitää kokonaiskuvaa kiinteistöjen kehitystarpeista. Suurempia parannuksia rakennuksiin voidaan tehdä peruskorjausten tai muutostöiden yhteydessä. Uudisrakentamisen yhteydessä esteettömyysperiaate

on osa suunnitteluprosessia. Rakennusten varustelusta vastaa käyttäjä, ja on siten käytettävyyden kannalta keskeisessä roolissa.

6.7 Liikkumisen palvelut

Palveluiden fyysisessä saavutettavuudessa olemme siirtymässä Suomessa uuteen aikakauteen etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyessä alueellisille hyvinvointialueille. Sen myötä kunnan on huolehdittava omalta osaltaan, aktiivisessa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa, kuntalaisten pääsy tarvitsemiensa palveluiden tarjonnan ääreen. Liikkumisen palveluiden tarjontaa tulee kehittää myös esteettömyyden vaatimusten mukaisesti yhteistyössä SOTE-sektorin toimijoiden ja joukkoliikenneviranomaisten kanssa

Liikkumisen palveluiden tarjonta käsittää Inkoossa kunnan sisäisen kutsu- ja vuoroliikenteen sekä kunnan ulkopuolelle että kuntaan suuntautuvan joukkoliikenteen. Näiden palveluiden kehittäminen kokonaisuutena kustannuksiltaan yksittäiselle henkilölle edulliseksi vaihtoehdoksi edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikkumisen palveluita pyritään Inkoossa edistämään ja kehittämään kaikille kuntalaisille, kunnassa asioiville ja tilapäisesti asuville mahdollistamaan tasapuolisesti iästä, terveydentilasta, liikuntarajoitteista tai asuinpaikasta riippumatta. Tulevaisuudessa ikääntyneen väestön määrän kasvaessa etenkin kunnan sisäisen liikenteen kehittäminen myös esteettömyyden vaatimukset huomioiden tulee merkittäväksi kehityskohteeksi. Samalla on huomioitava nuorten, työikäisten ja autottomien liikkumisen tarpeet asiointi- opiskelu- ja työmatkapendelöintiä ajatellen.

Liikkumisen palveluista tiedotetaan molemmilla kotimaisilla kielillä tasapuolisesti.

6.8 Viestintä

Inkoon kunta pyrkii käyttämään kaikessa viestinnässä selvää ja ymmärrettävää kieltä siten, että kiinnostava informaatio ja sisältö on helposti kaikkien ulottuvilla. Kaikkien tulee voida tutustua kunnan julkaisemaan informaatioon. Informaation on siksi oltava ajantasaisesti käytettävissä kaikilla asian suhteen olennaisilla kanavilla.

Viestimme kunnioittavasti kaikkien kanssa ja kaikista. Kiinnitämme huomiota sanavalintoihin ja vältämme mahdollisuuksien mukaan latautuneita ilmaisuja. Lakiteksti on osin vanhanaikaista, joten lakeihin ja viranomaisraportteihin viitattaessa saattaa esiintyä vanhahtavia ilmauksia, joita tavallisesti välttäisimme. Muutoin Inkoon kunta pyrkii tavoittamaan kaikki kaikessa viestinnässään. Käytämme siksi esimerkiksi kuva-aineistoa, joka edistää moninaisuutta ottaen huomioon eri ikäryhmät, ja vältämme sukupuolittuneita stereotyyppioita.

Inkoo on kaksikielinen kunta, joten on selvää, että kunta tuottaa kaiken materiaalin suomeksi ja ruotsiksi. Osa informaatiosta käännetään myös englanniksi, mutta resurssipulan takia viestimme englanniksi rajoitetusti. Jos englanninkielisen aineiston tarve kasvaa, kunta harkitsee asiaa uudelleen.

Verkkosisällön saavutettavuus on viestintätyössä erityisen tärkeää. Kunnan verkkosivuilla ja digitaalisissa palveluissa on oltava ymmärrettävä sisältö, helppo

käyttöliittymä ja tekninen saavutettavuus. Verkon saavutettavuutta kehitetään jatkuvasti.

7. Seuranta ja arviointi

Yhdenvertaisuussuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden vaikutuksia seurataan ja arvioidaan säännöllisin väliajoin. Työtä koordinoi kunnan johtoryhmä. Raportti yhdenvertaisuuden tilasta kunnassa raportoidaan kerran valtuustokaudessa kunnanvaltuustolle. Ensimmäinen raportti annetaan 2024.

Yhdenvertaisuusindikaattorit liitetään osaksi vuosittaista asukastyytyväisyyskyselyä sekä vaikuttamistoimielimille suunnatun erillisen kyselyn avulla.